

MỘT SỐ BIỆN PHÁP QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG GIÁO DỤC KỸ NĂNG SỐNG CHO HỌC SINH Ở CÁC TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG, THÀNH PHỐ BIÊN HÒA, TỈNH ĐỒNG NAI

ĐỖ THANH TÂM*

Ngày nhận bài: 07/06/2017; ngày sửa chữa: 08/06/2017; ngày duyệt đăng: 03/07/2017.

Abstract: Life skills education for students is an important task at high school with aim to train necessary skills for students to learn and adapt well to the real life. In this article, author proposes some measures to manage life skills education for students at high schools in Bien Hoa city, Dong Nai province with aim to train human resource to meet requirements of reality in current period.

Keywords: Management, life skills, life skills education, high school, students.

Trong sự phát triển mạnh mẽ của xã hội hiện nay, giáo dục kỹ năng sống (GDKNS) cho học sinh (HS) là vấn đề rất cấp thiết, đặc biệt là trong các nhà trường trung học phổ thông (THPT). Thực hiện tốt nhiệm vụ này không chỉ góp phần nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện cho HS mà còn giúp HS THPT có được những kỹ năng sống (KNS) cơ bản và những năng lực nhất định để học tập ở những bậc học tiếp và thích ứng tốt với cuộc sống xung quanh.

1. Một số khái niệm cơ bản

1.1. Kỹ năng

Có nhiều định nghĩa khác nhau về kỹ năng, tùy theo cách tiếp cận, lý thuyết ứng dụng và đối tượng giáo dục. Tác giả Vũ Dũng quan niệm: Kỹ năng là năng lực vận dụng có kết quả tri thức về phương thức hành động đã được chủ thể lĩnh hội để thực hiện những nhiệm vụ tương ứng [1]; Theo tác giả Đặng Thành Hưng quan niệm: Kỹ năng là một dạng hành động được thực hiện từ giác dựa trên tri thức về công việc, khả năng vận động và những điều kiện sinh học, tâm lý cá nhân (chủ thể có kỹ năng đó) như nhu cầu, tình cảm, ý chí, tính tích cực cá nhân... để đạt được kết quả theo mục đích hay tiêu chí đã định, hoặc mức độ thành công theo chuẩn hay quy định [2].

Từ sự phân tích trên, trong khuôn khổ của đề tài ta có thể hiểu kỹ năng một cách chung nhất: Kỹ năng là phương thức hành động trên cơ sở vận dụng những hiểu biết đã có vào thực tiễn phù hợp với đặc điểm tâm sinh lý của cá nhân nhằm đạt được kết quả của hoạt động theo mục tiêu đặt ra.

1.2. Kỹ năng sống

Có nhiều quan niệm về KNS và mỗi quan niệm lại được diễn đạt theo những cách khác nhau: Tổ chức Y tế thế giới (WHO) từ góc độ sức khỏe xem xét KNS là những kỹ năng thiết thực mà con người cần để có cuộc sống an toàn và khỏe mạnh. Rộng hơn, KNS là những năng lực mang tính tâm lý xã hội và kỹ năng về giao tiếp để tương

tác hiệu quả với người khác và giải quyết có hiệu quả những vấn đề, những tình huống của cuộc sống hàng ngày [3]; Tổ chức Văn hóa, Khoa học và Giáo dục của Liên Hợp quốc (UNESCO) có quan niệm coi KNS là năng lực cá nhân để thực hiện đầy đủ các chức năng và tham gia vào cuộc sống hàng ngày, đồng thời coi KNS gắn với 4 trụ cột của giáo dục đó là: Học để biết (Learning to know); Học để tự khẳng định mình (Learning to be); Học để chung sống với người khác (Learning to live together); Học để làm (Learning to do) [3].

Theo Quỹ Nhi đồng Liên hợp quốc (UNICEF), KNS là cách tiếp cận giúp thay đổi hoặc hình thành hành vi mới. Cách tiếp cận này lưu ý đến sự cân bằng về tiếp thu kiến thức, hình thành thái độ và kỹ năng [3]; Đặng Thành Hưng quan niệm KNS là những kỹ năng giúp cá nhân thích ứng tốt với hoàn cảnh sống và giải quyết ổn thỏa những vấn đề của cuộc sống nhờ cá nhân sử dụng phù hợp tri thức, những kỹ năng khác và kinh nghiệm của mình và chúng cho phép cá nhân có thể sống hạnh phúc, hiệu quả và thành công. Có nghĩa, KNS là loại kỹ năng bậc 2, bậc 3, bậc N so với những kỹ năng khác. Nó phản ánh hiệu quả thực tế của những kỹ năng khác trong đời sống hiện thực [2].

Ngoài ra còn có những định quan niệm về KNS là nhấn mạnh năng lực điều chỉnh hành vi của con người và thay đổi để có những hành vi tích cực, nhờ đó người ấy có khả năng điều chỉnh và quản lý hiệu quả những nhu cầu của mình.

Từ những quan niệm trên thì KNS là năng lực của mỗi cá nhân giúp con người thích ứng với cuộc sống nhờ sử dụng phù hợp tri thức, kinh nghiệm, thái độ và được hình thành thông qua những trải nghiệm của cá nhân đó trong suốt quá trình tồn tại và phát triển của con người.

KNS bao gồm một loạt các kỹ năng cụ thể, cần thiết cho cuộc sống hàng ngày của con người. Bản chất của KNS là

* Sở Giáo dục và Đào tạo tỉnh Đồng Nai

kĩ năng tự quản lí bản thân và kĩ năng xã hội cần thiết để cá nhân tự lực trong cuộc sống, học tập và làm việc hiệu quả... Hay nói cách khác, KNS là khả năng làm chủ bản thân của mỗi con người, khả năng ứng xử phù hợp với những người khác và với xã hội, khả năng ứng phó trước các tình huống của cuộc sống.

1.3. Giáo dục kĩ năng sống

GDKNS cho HS THPT là quá trình tác động của nhà giáo dục tới HS nhằm hình thành ở HS những kĩ năng thích ứng với cuộc sống nhờ sử dụng phù hợp tri thức, kinh nghiệm, thái độ và được hình thành thông qua những trải nghiệm của HS trên cơ sở đó giúp HS có kiến thức, thái độ, hành vi phù hợp với chuẩn mực xã hội.

1.4. Quản lí hoạt động GDKNS cho HS THPT

1.4.1. Quản lí: Theo Từ điển tiếng Việt “Quản lí” là tổ chức điều khiển, hoạt động của một đơn vị, cơ quan. Theo tác giả Trần Kiểm: Quản lí là những tác động chủ thể quản lí trong việc huy động, phát huy kết hợp, sử dụng, điều chỉnh, điều phối các nguồn nhân lực, vật lực, tài lực trong và ngoài tổ chức (chủ yếu là nội lực) một cách tối ưu nhằm đạt mục đích của tổ chức và hiệu quả cao nhất [4; tr 25]; Tác giả Phan Văn Kha xác định: Quản lí là quá trình lập kế hoạch, tổ chức, lãnh đạo và kiểm tra công việc của các thành viên thuộc hệ thống đơn vị và việc sử dụng các nguồn lực phù hợp để đạt được các mục tiêu đã định [5; tr 56].

Như vậy, quản lí có các chức năng là kế hoạch hoá, tổ chức, chỉ đạo thực hiện và kiểm tra, đánh giá. Các chức năng này đồng thời cũng là quy trình của quản lí. Mọi công việc quản lí đều phải bắt đầu từ việc xây dựng kế hoạch tiếp đến là hình thành tổ chức, bố trí nhân sự và các nguồn lực khác để thực hiện công việc tiếp đến là chỉ đạo triển khai công việc và thường xuyên kiểm tra, đánh giá các bước, các khâu trong quá trình thực hiện để kịp thời uốn nắn, điều chỉnh tiến độ của kế hoạch, điều chỉnh nhân sự và các nguồn lực khác khi cần thiết. Khi công việc kết thúc cần đánh giá kết quả tổng thể để rút kinh nghiệm trong quản lí.

Tóm lại, do tính đa dạng và tính phức tạp của đối tượng quản lí và tùy theo từng giai đoạn lịch sử xã hội cụ thể mà khái niệm quản lí được định nghĩa một cách khác nhau như vậy. Tuy nhiên trong các định nghĩa trên đều có điểm chung cơ bản về quản lí đó là: *Hoạt động có định hướng, có mục đích, để thực hiện các chức năng quản lí nhằm đạt được mục đích đề ra của tổ chức; Điều phối các hoạt động của các cá nhân trong một tổ chức hay nhóm xã hội nhằm hướng tới mục đích chung.*

1.4.2. Quản lí hoạt động GDKNS cho HS THPT

Trên cơ sở khái niệm KNS, GDKNS cho HS, quản lí, thì *Quản lí hoạt động GDKNS cho HS THPT là sự tác động*

có mục đích, có tổ chức của chủ thể quản lí đến hoạt động GDKNS nhằm hình thành ở HS những kĩ năng thích ứng với cuộc sống nhờ sử dụng phù hợp tri thức, kinh nghiệm, thái độ và được hình thành thông qua những trải nghiệm của HS trên cơ sở đó giúp HS có kiến thức, thái độ, hành vi phù hợp với chuẩn mực xã hội.

2. Một số biện pháp quản lí hoạt động GDKNS cho HS ở các THPT TP. Biên Hòa, tỉnh Đồng Nai

Trên địa bàn toàn tỉnh nói chung và trên địa bàn TP. Biên Hòa nói riêng, công tác GD-ĐT luôn được Tỉnh ủy, UBND, các ngành, đoàn thể quan tâm, hỗ trợ; trong đó công tác GDKNS luôn được chú trọng quan tâm. Đặc biệt ngày 04/02/2015, UBND tỉnh Đồng Nai có văn bản số 946/UBND-VX về việc đào tạo giáo viên (GV) giảng dạy KNS và dạy KNS cho HS các cấp học. Đây là sự quan tâm của UBND tỉnh đối với công tác GDKNS cho HS trên địa bàn tỉnh. Theo đó, tính đến hết tháng 6/2015 đã có 7.320 GV các cấp đã hoàn thành khóa học, trong đó, GV THPT toàn tỉnh là 713 người (trong đó GV THPT của TP. Biên Hòa được đào tạo, tập huấn là trên 250 người), đây chính là lực lượng góp phần không nhỏ quyết định chất lượng hoạt động GDKNS cho HS THPT trên địa bàn TP. Biên Hòa. Tuy nhiên, trên thực tế việc quản lí hoạt động GDKNS cho HS ở các THPT TP. Biên Hòa, tỉnh Đồng Nai còn nhiều hạn chế cần thiết phải áp dụng một số biện pháp để nâng cao được hiệu quả của hoạt động này.

2.1. Chỉ đạo xây dựng kế hoạch, tổ chức thực hiện kế hoạch GDKNS cho HS chặt chẽ, khoa học

2.1.1. Mục đích. Xây dựng kế hoạch và tổ chức thực hiện kế hoạch GDKNS nhằm tạo sự thống nhất trong toàn trường trong thực hiện nội dung, chương trình, mục tiêu GDKNS cho HS. Giúp mọi chủ thể giáo dục chủ động trong chuẩn bị nội dung, phương pháp, hình thức trong giảng dạy KNS cho HS; xây dựng kế hoạch thực hiện các chương trình hoạt động ngoại khóa của cá nhân.

2.1.2. Cách thức thực hiện

Xây dựng kế hoạch:

Một là, cán bộ quản lí xác định rõ mục tiêu giáo dục và quản lí GDKNS. Ở đây, mục tiêu thường được xác định theo các căn cứ sau: Các văn bản pháp lí của Bộ GD-ĐT, Sở GD-ĐT tỉnh Đồng Nai về chương trình, nội dung GDKNS cho HS như: Chỉ thị số 40/2008/CT-BGDĐT ngày 22/7/2008; Thông tư số 04/2014/TT-BGDĐT ngày 28/02/2014 của Bộ GD-ĐT ban hành về “Xây dựng trường học thân thiện, HS tích cực”, hướng dẫn Số: 463/BGDĐT-GDTH ngày 28/01/2015 của Bộ GD-ĐT V/v hướng dẫn triển khai thực hiện GDKNS tại các cơ sở giáo dục mầm non, giáo dục phổ thông và giáo dục thường xuyên; Mục tiêu chiến lược

của nhà trường trong toàn bộ chương trình hoạt động giáo dục; Điều kiện (khả năng) của nhà trường bao gồm số lượng, chất lượng đội ngũ GV; điều kiện tài chính, cơ sở vật chất, phương tiện, công cụ hỗ trợ trong giáo dục và quản lý GDKNS của nhà trường; Đặc điểm tình hình địa phương với những tác động tích cực và tiêu cực tới công tác giáo dục nói chung và tới HS THPT nói riêng; đặc điểm nhận thức, tâm sinh lý và thực trạng KNS của HS THPT.

Hai là, hiệu trưởng chỉ đạo phó hiệu trưởng chuyên môn cùng với GV cốt cán trong GDKNS tiến hành xây dựng kế hoạch GDKNS và phê duyệt, thống nhất thực hiện trong toàn trường. Trong xây dựng kế hoạch, bộ phận chuyên môn phải xây dựng đầy đủ về nội dung chương trình, phương pháp tiến hành, hình thức, thời gian thực hiện, người phụ trách các hoạt động GDKNS cho HS:

- *Về nội dung chương trình*: Trong quá trình xây dựng về nội dung phải đáp ứng được các yêu cầu sau: Nội dung chương trình phải đáp ứng được mục tiêu giáo dục chung, mục tiêu GDKNS của nhà trường. Các mục tiêu này được hiệu trưởng xây dựng và thống nhất trong hội đồng sư phạm; Nội dung chương trình phải khoa học, có tính hệ thống, có trọng tâm, trọng điểm, tập trung vào các nội dung khắc phục những yếu kém về KNS của HS THPT đang tồn tại trong nhà trường; tránh dàn trải, chung chung; Nội dung chương trình phải có tính thực hiện thực tế cao; phù hợp với điều kiện cơ sở vật chất, với số lượng, chất lượng đội ngũ GV hiện có trong biên chế của nhà trường, tránh hình thức xây dựng cho có mà không tổ chức thực hiện được.

- *Về phương pháp tiến hành*: Yêu cầu các chủ thể giáo dục xác cụ thể các phương pháp tiến hành trong từng nội dung giáo dục, từng hoạt động ngoại khóa, sinh hoạt lớp... về GDKNS cho HS. Khuyến khích chủ thể giáo dục sử dụng linh hoạt, tổng hợp các phương pháp để nâng cao chất lượng nhận thức cho HS. Bộ phận chuyên môn sẽ có trách nhiệm tổng hợp các phương pháp tiến hành của chủ thể giáo dục để đưa vào trong kế hoạch GDKNS chung của Nhà trường, làm cơ sở cho kiểm tra sau này.

- *Về hình thức tiến hành cần đáp ứng được các yêu cầu sau*: Việc lựa chọn hình thức giao cho chủ thể giáo dục lựa chọn sao cho phù hợp với nội dung GDKNS do mình đảm nhiệm. Bộ phận chuyên môn sẽ tổng hợp đưa vào trong kế hoạch chung làm cơ sở để kiểm tra sau này; Hình thức giáo dục phải phù hợp với điều kiện cơ sở vật chất, tài chính hiện có của nhà trường; Về thời gian tiến hành: cá nhân phụ trách phải tính toán kĩ càng cho từng nội dung chương trình, từng hình thức giáo dục, nhất là các hình thức hoạt động ngoại khóa sao cho không để chồng chéo nội dung, chồng chéo người giảng dạy; không ảnh hưởng đến hoạt động giảng dạy và các giáo dục khác của nhà trường. Đồng thời phải đáp

ứng được tiến độ nội dung chương trình mà mục tiêu GDKNS đã đề ra trong từng giai đoạn.

- *Về người phụ trách*: Phó hiệu trưởng chuyên môn trong quá trình xây dựng kế hoạch phải lựa chọn những cá nhân có năng lực chuyên môn, trách nhiệm, phù hợp với từng hình thức giáo dục để phụ trách những nội dung, hoạt động cụ thể góp phần nâng cao chất lượng, hiệu quả công tác GDKNS cho HS. Ngoài ra, việc phân công phụ trách rõ ràng sẽ là cơ sở phục vụ cho công tác kiểm tra, đánh giá, khen thưởng, quy trách nhiệm cho từng cá nhân liên quan đến hoạt động giáo dục và kết quả nhận thức của HS về KNS.

Tổ chức thực hiện kế hoạch: Cán bộ quản lý là người trực tiếp chỉ đạo quá trình thực hiện kế hoạch GDKNS cho HS trong toàn trường. Để kế hoạch thực hiện có hiệu quả, chất lượng chủ thể quản lý cần làm tốt các nội dung sau: Quyết định thành lập ban kiểm tra, thông qua báo cáo kết quả của ban kiểm tra để nắm chất lượng hoạt động GDKNS trong toàn trường, từ đó có biện pháp chỉ đạo, điều chỉnh phù hợp về nội dung chương trình, cách thức thực hiện các hoạt động trong toàn trường; Quản lý chặt chẽ nội dung chương trình GDKNS đã xác định và quá trình thực hiện của chủ thể giáo dục; Thường xuyên tổng kết đánh giá chất lượng GDKNS khi kết thúc mỗi giai đoạn để điều chỉnh nội dung, biện pháp thực hiện sao cho có hiệu quả, phù hợp với điều kiện thực tiễn của nhà trường; Làm tốt công tác kiểm tra về chất lượng giáo dục của chủ thể giáo dục, chất lượng các hoạt động ngoại khóa; kịp thời biểu dương cá nhân, tập thể có thành tích xuất sắc trong giáo dục, nhưng cũng kịp thời chấn chỉnh những cá nhân có hành vi không chấp hành nội dung chương trình; chất lượng giáo dục thấp.

2.2. Chỉ đạo đổi mới nội dung hình thức, phương pháp GDKNS cho HS THPT

2.2.1. Mục đích. Đổi mới hình thức, phương pháp GDKNS cho HS THPT nhằm góp phần nâng cao chất lượng GDKNS; đồng thời tạo được sự hấp dẫn, lôi cuốn sự chú ý, tham gia của đối tượng giáo dục là HS THPT.

2.2.2. Cách thức thực hiện. Cán bộ quản lý trực tiếp chỉ đạo các lực lượng giáo dục (GV chủ nhiệm, GV bộ môn và GV phụ trách công tác Đoàn) phải chủ động, tích cực trong việc lựa chọn hình thức và phương pháp một cách đa dạng, phù hợp cho từng nội dung giáo dục nhằm đạt được mục đích, yêu cầu đề ra về từng nội dung GDKNS cho HS THPT cụ thể.

Để chỉ đạo đổi mới có hiệu quả hình thức, phương pháp trong quá trình giảng dạy KNS cho HS, yêu cầu chủ thể quản lý và chủ thể giáo dục cần làm tốt các nội dung sau: Mời chuyên gia tập huấn, bồi dưỡng về hình thức, phương pháp

trong giảng dạy KNS cho đội ngũ GV trong toàn trường làm cơ sở cho việc thực hiện đúng từ đó đổi mới hình thức, phương pháp GDKNS của GV; Cán bộ quản lý chỉ đạo GV cần nghiên cứu kĩ chủ đề nội dung KNS trước khi lên lớp, xem xét những nội dung nào, hoạt động nào có thể sử dụng phương pháp, hình thức giáo dục nào là thích hợp và có hiệu quả nhất để khi sử dụng phương pháp, hình thức giáo dục mang lại hiệu quả thực sự tránh mang tính hình thức, máy móc; Phát huy vai trò chủ động, tích cực, sáng tạo của HS, GV chỉ là người tổ chức, hướng dẫn, giúp đỡ để HS tự giải quyết vấn đề về KNS, từ đó tự tìm ra kiến thức cần nắm và điều chỉnh hành vi của mình. GV là người trọng tài cho các kiến thức mà HS khám phá tìm hiểu được thông qua tự giải quyết vấn đề về KNS trong bài học; Chỉ đạo GV cần tập trung vào khâu thực hành nhằm tạo lập kĩ năng đúng cho HS, đồng thời giúp HS rèn luyện kĩ năng một cách thành thạo, chính xác. Hướng dẫn HS vận dụng kĩ năng vào trong thực tiễn cuộc sống một cách phù hợp và hiệu quả; Cần tạo thói quen và ý thức trao đổi, năng lực giao tiếp, hợp tác và rèn luyện hàng ngày cho HS, đặc biệt thông qua những tiết hoạt động tập thể để hình thành cho HS những KNS cụ thể. Từ đó giúp các em có thể tự làm chủ, tự điều hành và hợp tác trong quá trình thảo luận giải quyết vấn đề KNS cho bản thân; Cần tăng cường cơ sở vật chất, đổi mới trang thiết bị đáp ứng yêu cầu đổi mới phương pháp, hình thức GDKNS cho HS THPT.

Để đổi mới có hiệu quả hình thức, phương pháp trong quá trình tổ chức các hoạt động hướng tới GDKNS cho HS THPT, yêu cầu chủ thể quản lý và chủ thể giáo dục cần đáp ứng các yêu cầu sau:

- Chỉ đạo các lực lượng GDKNS đa dạng hóa hình thức, phương pháp tổ chức để phù hợp với nội dung yêu cầu, tạo cơ hội trải nghiệm, thực hành, vận dụng, tạo hứng thú cho HS, cụ thể: Tổ chức ngoại khóa các bộ môn Vật lí, Hoá học, Sinh học, Địa lí, Công nghệ bằng các hình thức sân khấu hóa, tham quan, dã ngoại, thuyết trình, vẽ tranh, dạy học theo dự án, rung chuông vàng, đố vui để học...; Tổ chức dạy học tích hợp GDKNS trong các môn văn hóa cơ bản như Vật lí, Hoá học, Sinh học, Địa lí, Công nghệ; Dạy học lồng ghép trong các tiết chào cờ, tiết giáo dục ngoài giờ lên lớp, sinh hoạt lớp với các chủ đề phù hợp lứa tuổi theo định hướng chung; Tạo điều kiện về hành lang pháp lí, cơ sở vật chất để HS tham gia sinh hoạt tại các câu lạc bộ văn nghệ, câu lạc bộ KNS... do nhà trường, Đoàn Thanh niên, các đoàn thể của địa phương... tổ chức các chuyên đề, các hoạt động vui chơi lành mạnh, GDKNS cho HS; Tổ chức buổi tham vấn về KNS và hướng nghiệp cho HS, mời chuyên gia tâm lí giáo dục về trường trực tiếp GDKNS cho HS.

- Chỉ đạo đội ngũ GV chủ nhiệm: nghiên cứu nội dung, phương pháp giáo dục theo quy định của Bộ GD-ĐT, của Sở GD-ĐT, nắm bắt đặc điểm tâm, sinh lí, điều kiện thực tế của địa phương, đơn vị, khả năng học tập của HS của lớp mình phụ trách để lựa chọn hình thức, nội dung, phương pháp tổ chức GDKNS lồng ghép trong môn dạy, trong các tiết hoạt động ngoài giờ lên lớp và giờ sinh hoạt lớp.

- GV phải xây dựng kế hoạch, chương trình, hoạt động cụ thể với nội dung hoạt động, người phụ trách, có quy định thực hiện, điều kiện thực hiện và có sự phối hợp chặt chẽ giữa các cá nhân, đoàn thể trong và ngoài nhà trường trong quá trình tổ chức các hoạt động ngoại khóa về GDKNS cho HS THPT.

- Chỉ đạo GV là cán bộ Đoàn Thanh niên: Xây dựng kế hoạch, nội dung, chương trình hoạt động Đoàn theo tháng, tuần, trong đó lồng ghép trong kế hoạch tổ chức chào cờ đầu tuần, kế hoạch tổ chức sinh hoạt tập thể kỉ niệm các ngày lễ lớn trong năm học, tổ chức các chuyên đề về GDKNS cho HS như: Thi hùng biện về môi trường, các KNS, ứng phó với biến đổi khí hậu, thi hùng biện bằng tiếng Anh, thi vẽ tranh theo chủ đề, thi thuyết trình về chủ đề KNS...

- Chỉ đạo các tổ chuyên môn: Tổ chức các hoạt động ngoại khóa về chủ đề KNS gắn việc học tập với vui chơi lành mạnh, tạo cơ hội trải nghiệm, sáng tạo cho HS.

2.3. Phát huy vai trò của đội ngũ GV trong GDKNS cho HS THPT

2.3.1. Mục đích. Nhằm nâng cao trình độ chuyên môn, năng lực nghiệp vụ sư phạm của đội ngũ GV trong GDKNS cho HS THPT; từ đó góp phần thực hiện có hiệu quả mục tiêu, nội dung chương trình GDKNS cho HS của nhà trường.

2.3.2. Cách thức thực hiện. Phát huy vai trò của đội ngũ GV trong GDKNS cho HS bao gồm nâng cao nhận thức, xác định vai trò, trách nhiệm GDKNS, đào tạo, bồi dưỡng chuyên môn, nghiệp vụ, năng lực quản lí, thực hiện GDKNS cho HS.

- Nâng cao nhận thức cho GV về tầm quan trọng của công tác GDKNS cho HS: Tổ chức học tập đầy đủ, nghiêm túc nội dung GDKNS để đội ngũ GV hiểu rõ vị trí, vai trò của hoạt động GDKNS, thấy được trách nhiệm của họ trong hoạt động này; Tổ chức hội thảo chuyên đề về việc GDKNS về ý nghĩa, vai trò và các biện pháp nâng cao hiệu quả hoạt động này; Tổ chức các buổi sinh hoạt ngoại khóa về các vấn đề GDKNS, tham gia giao lưu, học hỏi kinh nghiệm ở những trường tiêu biểu, giúp GV có thêm kiến thức khác ngoài xã hội và kĩ năng tổ chức hoạt động; Trên cơ sở quán triệt nhận thức và kiến thức GDKNS, GV tự xây dựng kế hoạch thực hiện xem đây như là yêu cầu lập kế hoạch, soạn giáo án một môn học.

- Phát huy vai trò của đội ngũ GV bộ môn về tích hợp GDKNS cho HS THPT trong quá trình giảng dạy các môn học. GV bộ môn trực tiếp hướng cho HS kiến thức về KNS, hướng dẫn HS biết vận dụng linh hoạt các KNS được học vào học tập và giải quyết các nhiệm vụ học tập cụ thể và vận dụng giải quyết các vấn đề, tình huống trong thực tiễn cuộc sống của HS THPT.

- Khuyến khích, tạo điều kiện cho GV tham gia học tập các lớp giảng dạy về KNS để trở thành những GV chuyên trách về KNS như: chuẩn bị giáo án GDKNS theo đúng 4 bước: Khám phá, kết nối, thực hành, vận dụng. Trong đó, tập trung vào bước thực hành và vận dụng để giúp HS đạt được sự thành thạo của kĩ năng. Đồng thời, phải đáp ứng được mục tiêu GDKNS của Nhà trường; tạo được bầu không khí vui tươi, thoải mái trong lớp học; GV trình bày dễ hiểu, gần gũi, thiết thực với tâm lí HS, thực tế của nhà trường, địa phương. Giáo án trước khi lên lớp phải được cán bộ quản lí phê duyệt.

- Phát huy vai trò của đội ngũ GV tham gia GDKNS trong quá trình sinh hoạt tổ chuyên môn, dự giờ, trao đổi giáo án, giúp đỡ riêng. Đặc biệt, khuyến khích GV tích cực sinh hoạt chuyên môn về nội dung GDKNS cho HS và thực hiện các tiết dạy mẫu, dạy chuyên đề về KNS để GV trong toàn trường được học hỏi và rút kinh nghiệm.

- Phát huy vai trò của đội ngũ GV chủ nhiệm trong GDKNS cho HS THPT như: Nâng cao vai trò của GV trong tổ chức sinh hoạt lớp: GV chủ nhiệm kết hợp tổ chức sinh hoạt theo chuyên đề về GDKNS. Nội dung phải thật gần gũi, thiết thực, đảm bảo gắn với thực tiễn hoạt động của trường, địa phương, phù hợp với đặc điểm tâm, sinh lí HS; Tổ chức các trò chơi, xem phim, đặt ra những câu hỏi và dẫn dắt các em thảo luận nhóm để tìm ra hướng giải quyết tích cực; đưa các tình huống để các em sắm vai và khám phá cách giải quyết vấn đề... Qua đó, các em được rèn luyện những KNS đã được xác định trong kế hoạch của nhà trường. Ví dụ như phòng chống HIV/AIDS, phòng chống ma túy, hiểu biết về sức khỏe sinh sản, các hành vi ứng xử có văn hóa, phòng chống tai nạn thương tích, phòng chống các loại bệnh tật, tai nạn giao thông và văn hóa trong trường học... Phát huy năng lực hợp tác tập thể; kĩ năng giải quyết vấn đề; kĩ năng giao tiếp hiệu quả, kĩ năng tư duy sáng tạo; kĩ năng giao tiếp ứng xử cá nhân...

- Nâng cao vai trò của GV trong kết hợp với GV bộ môn và các tổ chức đoàn thể hành GDKNS cho HS: GV chủ nhiệm phải biết phối hợp chặt chẽ với GV bộ môn và hoạt động các tổ chức đoàn thể góp phần GDKNS cho HS thông qua hoạt động giao lưu, tham quan về nguồn; thông qua những bài học lịch sử, những buổi đi thực tế thăm các di tích lịch sử, văn hoá của địa phương... GV giúp HS hiểu và

thấm nhuần những truyền thống quý báu của dân tộc, tình thân yêu nước, đấu tranh bất khuất trong dựng nước và giữ nước của ông cha, truyền thống nhân đạo sâu sắc, tinh thần đoàn kết... Từ đó, HS thấy được trách nhiệm của mình với đất nước, gia đình, xã hội và bản thân, biết giữ gìn và phát huy những truyền thống tốt đẹp của dân tộc, hình thành cho HS những phương cách ứng xử nhân văn, nhân ái, phẩm chất đạo đức chuẩn mực trong nhà trường.

Phát huy vai trò của đội ngũ GV phụ trách công tác Đoàn trong tổ chức các hoạt động ngoại khóa trong GDKNS cho HS như việc xây dựng kế hoạch, tổ chức các hoạt động ngoại khóa đảm bảo vui tươi, lôi cuốn được HS tham gia; phát huy được sự sáng tạo, kĩ năng hợp tác, kĩ năng ra quyết định đúng trong giải quyết các tình huống; kĩ năng ứng xử có văn hóa... cho HS. Thông qua các hoạt động ngoại khóa phải truyền đạt được đầy đủ những giá trị đạo đức, văn hóa, truyền thống dân tộc... cho HS để góp phần nâng cao nhận thức cho HS về những giá trị trong cuộc sống, trách nhiệm bản thân đối với gia đình, trường học, bản thân, rèn luyện phẩm chất đạo đức lối sống tốt, biết các phê phán, phòng tránh các tệ nạn xã hội, tai nạn lao động...

2.4. Đổi mới công tác kiểm tra, đánh giá kết quả hoạt động GDKNS cho HS THPT

2.4.1. Mục đích: Nhằm nâng cao chất lượng công tác kiểm tra, đánh giá về kết quả hoạt động GDKNS cho HS THPT; làm cơ sở cho việc nhân rộng phong trào, điển hình tiên tiến trong hoạt động GDKNS; đồng thời chỉ đạo điều chỉnh kịp thời, hoàn thiện, bổ sung nội dung, biện pháp nâng cao hiệu quả công tác GDKNS cho HS trong nhà trường.

2.4.2. Cách thức thực hiện: Hiệu trưởng ra quyết định thành lập ban chỉ đạo GDKNS trong nhà trường, đồng thời cũng là ban chuyên trách về kiểm tra, đánh giá chất lượng hoạt động GDKNS cho HS. Trong đó, Hiệu trưởng trực tiếp chỉ đạo việc thực hiện kiểm tra, đánh giá kết quả hoạt động GDKNS cho HS. Trước khi tổ chức kiểm tra, đánh giá, Hiệu trưởng tiến hành bồi dưỡng cho lực lượng chuyên trách về nghiệp vụ kiểm tra, đánh giá; quán triệt nội dung, hình thức, phương pháp kiểm tra. Chỉ đạo ban chuyên trách lập kế hoạch kiểm tra, đánh giá kết quả GDKNS cho HS.

Ban chuyên trách về kiểm tra, đánh giá có trách nhiệm xây dựng kế hoạch kiểm tra, đánh giá GDKNS cho HS của nhà trường trình Hiệu trưởng phê duyệt. Hiệu trưởng chỉ đạo, đôn đốc ban chuyên trách kiểm tra, đánh giá thực hiện nghiêm kế hoạch kiểm tra, đánh giá; chủ động trong áp dụng linh hoạt các nội dung, hình thức, phương pháp kiểm tra trong đánh giá kết quả GDKNS cho HS.

Đổi mới nội dung kiểm tra, đánh giá kết quả GDKNS cho HS. Ban chuyên trách kiểm tra, đánh giá xây dựng bộ

tiêu chí đánh giá về các nội dung của hoạt động GDKNS cho HS THPT, trong đó xác định rõ nội dung trọng tâm để có thang điểm đánh giá một cách tổng quát, toàn diện chất lượng GDKNS. Việc đổi mới nội dung đánh giá cần tập trung theo hướng xây dựng hành vi tích cực cho HS trong việc vận dụng KNS trong học tập, giao tiếp, xử lý các mối quan hệ trong cuộc sống hàng ngày; kĩ năng phòng tránh các tệ nạn xã hội.

Việc đánh giá chất lượng GDKNS cho HS cần tập trung vào các nội dung và đánh trọng số cho các tiêu chí thuộc về: Hiệu quả trong tích hợp giảng dạy kiến thức chuyên môn với GDKNS của GV bộ môn; hiệu quả tổ chức sinh hoạt chủ điểm theo chuyên đề GDKNS; hiệu quả tổ chức các hoạt động ngoại khóa, sinh hoạt tập thể; kết quả việc vận dụng KNS của HS vào việc thay đổi hành vi, nhận thức của bản thân trong giải quyết các vấn đề trong cuộc sống hàng ngày...

Yêu cầu khi thực hiện các nội dung kiểm tra phải chính xác, công khai, minh bạch. Quá trình chấm điểm đánh giá phải đúng theo bộ tiêu chí đã xây dựng. Từ đó, đánh giá được đúng thực chất hiệu quả quá trình GDKNS cho HS trong nhà trường, làm cơ sở để điều chỉnh nội dung, chương trình, hình thức, phương pháp giáo dục KNS cho HS phù hợp với điều kiện thực tế trong nhà trường cũng như tâm, sinh lí của lứa tuổi HS.

Đổi mới phương pháp kiểm tra, đánh giá kết quả GDKNS cho HS. Để đánh giá các hoạt động GDKNS có hiệu quả, Ban chuyên trách cần sử dụng linh hoạt các phương pháp kiểm tra. Trong đó, các phương pháp để kiểm tra chủ yếu được dùng đó là: Phương pháp quan sát hành vi, thái độ của HS việc quan sát này có thể được thực hiện thông qua tổ chức cuộc thi ứng xử của HS về các tình huống giả định có trong thực tế của ban chuyên trách; thông qua quan sát thực về các hành vi ứng xử của HS trong quan hệ thầy - trò; qua hệ bạn bè; các mối quan hệ xã hội bên ngoài của HS. Thông qua phương pháp này, ban chuyên trách kiểm tra, đánh giá có thể gián tiếp đánh giá được chất lượng hoạt động GDKNS của các chủ thể giáo dục, đánh giá đúng thực trạng về tình hình KNS của HS trong nhà trường; Thu thông tin phản hồi của HS, phụ huynh: Việc thu thông tin phản hồi từ HS, phụ huynh về KNS của HS trong trường cũng như con em của họ sẽ giúp ban kiểm tra đánh giá thấy rõ được những vấn đề yếu về KNS của HS còn tồn tại trong nhà trường; Thông qua báo cáo của GV (chủ yếu là GV chủ nhiệm lớp): Đây là hình thức cơ bản để nắm thực trạng KNS của HS trong nhà trường một cách thường xuyên nhất; giúp ban chuyên trách về chuyên môn cũng như kiểm tra, đánh giá về hoạt động GDKNS kịp thời điều chỉnh nội dung, chương trình giáo dục một cách phù hợp kịp thời nhất về thực trạng về

KNS của HS trong nhà trường ở mỗi giai đoạn thời gian cụ thể; Kiểm tra trực tiếp thông qua việc dự giờ giảng dạy của GV bộ môn, tiết sinh hoạt lớp của GV chủ nhiệm, tham gia các hoạt động ngoại khóa của tổ chức Đoàn hướng tới GDKNS cho HS.

Thông qua các phương pháp kiểm tra, ban kiểm tra sẽ tổng hợp một cách chính xác nhất về kết quả hoạt động giáo dục của nhà trường đang diễn ra. Lấy kết quả kiểm tra làm cơ sở để điều chỉnh nội dung, chương trình trong kế hoạch GDKNS cho HS của nhà trường phù hợp với thực tiễn của nhà trường trong từng giai đoạn cụ thể, góp phần nâng cao chất lượng phát triển giáo dục toàn diện cho HS THPT giai đoạn hiện nay.

2.5. Mối quan hệ giữa các biện pháp đề xuất

Các biện pháp được đề xuất có mối quan hệ mật thiết với nhau tạo nên một sự thống nhất, tác động qua lại và hỗ trợ cho nhau trong quá trình quản lí hoạt động GDKNS cho HS THPT. Mỗi biện pháp có một vị trí và thế mạnh riêng trong quá trình thực hiện nhiệm vụ quản lí, biện pháp này là tiền đề cho biện pháp kia nhưng chúng có mối quan hệ mật thiết, tác động lẫn nhau tạo thành một thể thống nhất trong khâu quản lí hoạt động dạy học. Tuy nhiên, vấn đề quan trọng là chủ thể quản lí phải biết vận dụng hài hoà, phù hợp, linh động các biện pháp này vào điều kiện cụ thể của nhà trường mình, phải thực hiện một cách khoa học, liên tục, có điều chỉnh, bổ sung để mang lại hiệu quả cao nhất. Chủ thể quản lí không được xem nhẹ hay tuyệt đối hóa bất kì biện pháp nào bởi lẽ biện pháp này có tác dụng với trường này là lớn nhưng với trường khác là nhỏ và ngược lại.

* * *

Để thực hiện hiệu quả các biện pháp phụ thuộc vào các nhà quản lí, đội ngũ GV của các nhà trường cần phải được nâng cao trình độ nhận thức về tầm quan trọng, ý nghĩa của việc GDKNS cho HS THPT, từ đó biết vận dụng hài hoà, phù hợp linh động các biện pháp này vào điều kiện cụ thể của nhà trường của lớp phụ trách. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Nguyễn Thanh Bình (2013). *Giáo dục kĩ năng sống cho học sinh trung học phổ thông*. NXB Đại học Sư phạm.
- [2] Vũ Dũng (2008). *Từ điển Tâm lí*. NXB Bách Khoa.
- [3] Đặng Thành Hưng (2010). *Nhận diện và đánh giá kĩ năng*. Tạp chí Khoa học giáo dục số 62, tháng 11/2010;
- [4] Phan Văn Kha (2005). “*Quản lí nhà nước về Giáo dục*”. Giáo trình dùng cho các khóa đào tạo sau đại học về quản lí giáo dục, Viện Chiến lược và Chương trình giáo dục.
- [5] Trần Kiểm (2008). *Những vấn đề cơ bản của khoa học quản lí giáo dục*. NXB Đại học Sư phạm.